

РЕЦЕНЗИЯ

от Любомир Минчев Стефанов – професор в Университета за национално и световно стопанство – София, доктор по икономика

(име, презиме, фамилия – академична длъжност в научна организация, научна степен)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма: „Счетоводство, одит и анализ“

Автор: Леонардо Цветелинов Стоев

Тема: „Възможности за усъвършенстване на контрола за превенция и разкриване на данъчно-осигурителни измами“

Научен ръководител: Али Али Вейсел – професор във Висшето училище по
застраховане и финанси - София, доктор по икономика

(име, презиме, фамилия – академична длъжност в научна организация, научна степен)

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 5 от 27.01.2021 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Възможности за усъвършенстване на контрола за превенция и разкриване на данъчно-осигурителни измами“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“. Автор на дисертационния труд е Леонардо Цветелинов Стоев – докторант на самостоятелна подготовка към катедра Счетоводство и одит с научен ръководител проф. д-р Али Вейсел от Висшето училище по застраховане и финанси – София.

Предадените от Леонардо Стоев материали включват следните документи:

- автобиография;
- дисертационен труд;
- автореферат на дисертационния труд (на български и на английски език);
- копие на статия;

- копия на два доклада;
- резюмета на публикациите;
- справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3. 8. Икономика;
- справка за основните научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд.

Нямам забележки по предоставени от докторанта документи.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът, Леонардо Цветелинов Стоев има придобити образователно-квалификационна степен „магистър“ по „Счетоводство, контрол и корпоративен анализ“ от Висшето училище по застраховане и финанси – София и по „Банково дело и финанси“ от Queen Mary University of London. От месец април 2019 г. е докторант на самостоятелна подготовка във Висшето училище по застраховане и финанси – София, докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“.

Леонардо Стоев има повече от четири години професионален опит като стажант-одитор (2016 – 2017 г.), асистент финанси (2017 – 2018 г.), младши финансов анализатор (2018 – 2019 г.) и счетоводен анализатор (2018 г. до момента).

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Актуалността на проблемите, изследвани в дисертационния труд за мен е безспорна, особено в контекста на кризата, предизвикана от пандемията. Именно в тези условия се открие значението на данъчно-осигурителния контрол за събиране на данъците и задължителните осигурителни вноски, които да осигурят необходимите ресурси за финансиране на мерките за подкрепа на бизнес и на хората, както и проблемите, свързани с т.н. „сив“ трудов пазар в България.

Целта и задачите на изследването, представено в дисертационния труд, според мен са коректно формулирани и със значителна степен на актуалност за нашата страна.

4. Познаване на проблема

От текстът на дисертационния труд може да се направи категорично извода, че докторантът познава задълбочено изследваните проблеми, проучил е значителен брой източници и ги е използвал коректно и с необходимата творческа интерпретация.

5. Методика на изследването

Използваната методика на изследването оценявам като подходяща и позволяваща постигането на поставената цел на изследването, както и за получаване на резултати, които водят до получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение и списък на ползваната литература. Обемът му е 146 страници текст (без списъка на ползваната литература, който включва общо 175 източника).

В уводът, докторантът представя актуалността на изследваните проблеми, обекта, предмета, целта и задачите на изследването, използваните методи и възприетите ограничения. Уводът изпълнява добре предназначението си.

Първа глава от дисертационния труд е посветена на теоретичните характеристики на данъчно-осигурителния контрол. Тази глава заслужава висока положителна оценка, защото докторантът е успял да представи коректно основните теоретични концепции за същността на данъчно облагане и необходимостта от данъчно-осигурителен контрол, както и неговите специфични особености. Специално внимание заслужава и написаното за характеристиките на данъчно-осигурителните измами.

Във втора глава са представени характеристиките на данъчно-осигурителния контрол в България, както и проблемите в тази област. Тази глава също заслужава висока положителна оценка, защото докторантът е демонстрирал добро познаване на изследваните проблеми и способности за формулиране на самостоятелни и обосновани изводи.

В трета глава, докторантът представя проучване на добри практики от държави в Европа, като фокусът е върху три държави – Германия, Великобритания и Естония, които имат най-високи постижения по отношение събираемостта на данъците и задължителните осигурителни вноски. В тази глава, докторантът е изложил и свои виждания за подобряването на данъчно-осигурителния контрол в България (превенция и разкриване на данъчно-осигурителни измами), основани на добри европейски практики и досегашните постижения. Всичко това ми дава основание за висока положителна оценка и на тази глава от дисертационния труд.

Използваните източници в дисертацията (монографии, изследвания, статии, доклади, нормативни актове, официални статистически данни) са достоверни и позволяват формулирането на обосновани изводи.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научните и научно-приложените постижения, които според мен се съдържат в дисертационния труд на Леонардо Стоев са в следните направления:

- извършен е обстоен преглед и обобщение на историческото развитие и основните теоретични концепции за същността и особености на данъчното облагане, както и необходимостта от контрол за събирането на данъците;
- представени са резултатите от преглед и обобщение на основни теоретични концепции за същността и характеристиките на данъчно-осигурителния контрол;
- въз основа на извършен преглед на теоретични концепции и примери са представени обобщения за същността, разновидностите и особеностите на данъчно-осигурителните измами;
- представено е развитието и съвременната структура на институциите, които отговарят за събирането на данъците и задължителните осигурителни вноски – Националната агенция за приходите, Агенция „Митници“ и общинските администрации;
- представени са резултатите от изследване на данъчно-осигурителния контрол в България;
- формулирани са изводи за проблемите на данъчно-осигурителния контрол в България – относително ниска събираемост на данъците, институционалната структура на органите, осъществяващи данъчно-осигурителния контрол, ограничен набор от контролни процедури, социално-осигурителни измами (плащания от „черни каси“), измами, свързани с данъка добавена стойност;
- представени са резултатите от извършен преглед на данъчно-осигурителните системи на редица европейски страни, като е използван индикатор за оценяване на ефективността на данъчните системи – международен индекс за данъчна конкурентоспособност;
- извършен е преглед на добри европейски практики, свързани с данъчно-осигурителния контрол в три европейски държава (Германия, Великобритания и Естония), които имат висока ефективност на данъчно-осигурителната система;
- представени са мерки за ограничаване на данъчно-осигурителни измами, предприемани от редица европейски държави и Европейския съюз;

- формулирани са конкретни предложения за подобряване на данъчно-осигурителния контрол в България във връзка с превенция и разкриване на данъчно-осигурителни измами, като специално искам да отбележа предложението за реструктуриране на институциите, отговарящи за събирането на данъците и задължителните осигурителни вноски, увеличаването на прага за регистрация по Закона за данъка върху добавената стойност и въвеждането на подробни наръчници за различните форми на данъчно-осигурителен контрол.

Посочени направление на основните постижения в дисертационния труд ми дават основание да ги окачествя като обобщаване и доразвитие на съществуващи знания, както и формулиране на конкретни предложения за развитие на практиката.

Научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд, посочени от докторанта, които споделям са:

1. Чрез задълбочен анализ са дефинирани основните насоки за подобряването на данъчно-осигурителния контрол в България: в сферите на институционалната организация (базирана на структурата на данъчната система) и в областта на нормативните уредби, които да имат за резултат повишаване на нивото му на ефективност.

2. Извършено е задълбочено изследване на видовете и формите на данъчно-осигурителния контрол, прилагани в страната. На база на това са изведени основните проблеми при прилагането на формите на контрола, като необходимостта от разписани правила и методология при провеждането на проверки и ревизии, и процедурите свързани с тях, както и ограничения набор от процедури, използван при осъществяване на основните форми на контрола в сравнение с данъчния одит.

3. Направен е задълбочен анализ на щетите от основните видове данъчни измами, извършвани в страната, както и на структурата на приходите от данъчни постъпления в държавния бюджет. На база тези данни са изведени заключения относно събираемостта на данъците в страната, както и са идентифицирани основните проблеми, свързани с контрола в данъчно-осигурителната система.

4. На база анализ на официална статистика, свързана с нивото на данъчните измами и събираемостта на данъците на страните в Европа са открити три европейски страни с най-ефективни данъчно-осигурителни системи. Направено е задълбочено изследване и анализ на тяхната институционална организация на данъчно-осигурителния контрол, структурата на данъчните им системи, както и формите на контрол, които прилагат. В допълнение са

проучени и добрите практики в нормативните уредби на страните в Европа, свързани с превенцията и разкриването на данъчно-осигурителни измами.

Формулираните от докторанта препоръки за подобряване на данъчно-осигурителния контрол в България могат да се приложат на практика.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите, отразяващи резултатите от дисертационния труд, представени от докторанта са една статия и два доклада на научни конференции (и трите на английски език), както следва:

- статия „Forms of tax and social insurance control in Bulgaria“, SEPIKE journal 3/2020 – p. 40 - 43. [„Форми на данъчно-осигурителен контрол в България“, сп. СЕПИКЕ, бр.3/2020 - с. 40 - 43.], p-ISSN:2196-9531, e-ISSN: 2372-7438

- доклад на научна конференция в гр. Мадрид, Испания на тема “Education, Law, Business” [„Образование, право, бизнес“] – гр. Мадрид, 2020, на тема „Institutional organisation of tax and social insurance control in Bulgaria“ – p. 37-39. [“Институционална организация на данъчно-осигурителния контрол в България” – с. 37-39.], ISBN: 978-2-5494-0322-3

- доклад в научна конференция в гр. Щайр, Австрия на тема „Science and innovation“ [„Наука и иновации“]– гр. Щайр, 2020, на тема „Efficiency of the municipal tax administration in Bulgaria“ – p. 71- 74. [„Ефикасност на общинската данъчна администрация в България“- с. 71-74.], ISBN: 978-3-953794-29-5

Публикациите, според мен отразяват съществени части от дисертационния труд. Докторантът не е представил информация за цитирания на негови публикации.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената справка може да се направи категорично извода, че докторанта е изпълнил минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на докторанта

Оценката ми е, че докторанта е разработил самостоятелно дисертационния труд, а получените резултати и формулираните приноси са негова лична заслуга. Не установих плагиатство в дисертационния труд.

11. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията, достоверно и коректно следва съдържанието на дисертационния труд и отразява основните резултати, постигнати в него.

12. Критични забележки и препоръки

Разбира се, към дисертационния труд могат да се отправят редица бележки и препоръки, но те не са от такова естество, че да намалят високата ми положителна оценка на неговите качества. При защита би било добре, докторантът да посочи допълнителни аргументи в подкрепа на твърдението му, че минималния осигурителен доход води до увеличаване на сивия сектор (с. 141 – 142), както и на предложението му за премахване на минималните осигурителни доходи (с. 143).

13. Лични впечатления

Не познавам докторанта и нямам лични впечатления от него.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Основната ми препоръка към докторанта, свързана с бъдещото използване на резултатите и приносите в дисертационния труд е да се конкретизират и доразвият препоръките за централизиране на институциите, отговарящи за събирането на данъците и задължителните осигурителни вноски в България, както и препоръките за превенция и разкриване на измами, свързани с плащане на възнаграждения от т.н. „черни каси“..

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички на изисквания**

на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Леонардо Стоев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Леонардо Цветелинов Стоев в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Счетоводство, одит и анализ“.

15.03.2021

Рецензент:

(Проф. д-р Любомир Стефанов)